

NAJVEČJE SLOVENSKO JEZERO

DRAVSKI

Jezero Vrbsko, kras Korotana,
biser prirodne lepote, znaj,
da krvavi mi, da peče me rana,
kadar se nate spominjam sedaj!

A. Medved.

Kras Korotana

Nikjer na slovenski zemlji ni toliko jezer kakor v Slovenskem Korotanu. Ob vznožje Jepe (2143 m) v Karavankah leži ljubko Baško jezero z otokom na sredi. Baško jezero ima 23 km² površine. Najlepše jezero v Podjuni je Klopinsko jezero z 1 km² površine. Tudi slovenska Ziljska dolina ima svoje Preseško jezero. V Italiji leži zdaj Rabeljsko jezero, ki ga opeva Gregorčič v istoimenski pesmi. Na meji med nemško in slovensko zemljo leži Osojsko jezero, znano iz Aškerčeve balade: Mutec Osojski. Osojsko jezero je 11 km dolgo in njegova površina znaša 11 km².

A najlepše in največje jezero Slovenskega Korotana ter hkrati največje koroško jezero sploh je pa Vrbsko ali Celovško jezero. Pesnik Medved ga imenuje: kras Korotana, biser prirodne lepote. Vrbsko jezero leži eno uro hoda zapadno od Celovca ter je s Celovcem zvezano po 4 km dolgem Lendprekopu. Celovško jezero je 18 km

dolgo ter znaša njegova površina 21 in pol kvadratnega kilometra. Iz jezera se dvigujeta blizu Poreč Kačji in Kapucinski otok.

Ko je pisatelj Alešovec kot dijak potoval po Koroškem, je napravilo nanj Vrbsko jezero, ko ga je prvič zagledal, silen vtis. Takole pravi: »Zagledal sem velikansko vodo, imenovano Vrbsko jezero. To se je v neizmerni širjavi in dolgosti razprostiralo pred mojimi očmi, da so oči sicer dosegale kraj, konca pa ne. Kaj sta Bohinjsko in Blejsko jezero proti temu? Kakor Gameljšica proti Savi!« (Kako sem se jaz likal.)

Narodna pripovedka opisuje nastanek Vrbskega jezera takole: V pozni ponočni uri se sliši včasih iz Vrbskega jezera kakor oddaljeno zvonjenje zvonov. To so zvonovi potopljenega mesta. Ondi, kjer danes valovijo valovi Vrbskega jezera, je stalo nekoč lepo mesto. Meščani pa so se zaradi bogastva prevzeli, postali so ošabni, lahkoživi in brezbožni. Na samo sveto božično noč so se zbrali na ples in pojedino. Zvonovi so vabili k polnočnici, a lahkoživci se niso zmenili za to. Tedaj se pojavi na pragu slavnostne dvorane, v kateri so bili zbrani, star, suh možiček in jih svari pred brezbožnim vedenjem. A le posmeh je bil odgovor na njegovo svarilo, in še hitreje so se zavrtele dvojice v plesu.

Blížala se je polnoč. Zopet se je pojavil možiček, noseč sodček pod pazduho. Zopet je svaril plesalce in končno zagrozil: »Če me ne ubogate,

bom odprl petelina tega sodčka in smrt in poguba bosta privreli iz njega.« Še večji posmeh trdovratnih je bil odgovor na njegovo grožnjo. »Zdaj ste izgubljeni,« je rekel sivolasec, in ko je to rekel, je ura udarila polnoč.

Potresla se je dvorana od silnega piša, zarjul je vihar, vlil se je dež v potokih. Voda je zalila vse mesto in ondi, kjer so nekdaj stale krasne palače, valovijo zdaj jezerski valovi.

Skeleča rana

Tako je glasom pripovedke nastalo največje slovensko jezero. Slovensko? Da, slovensko! Okrog in okrog jezera še govore slovenski. Tudi severno od Vrbskega jezera. Res da se je severno od Vrbskega jezera ležeči Blatograd, kjer je pred sto leti poznejši škof Slomšek še slovensko pridigoval in ljudi opominjal, naj ostanejo svoji materni govorici zvesti, in kjer je pesnik Prešern obiskal svojega prijatelja pisatelja Jarnika, ki je ondi župnikoval — res se je ta Blatograd tekom minulih sto let ponemčil. A po vseh župnijah okrog Vrbskega jezera še govore slovenski.

Na severnem obrežju Vrbskega jezera se razprostirajo župnije: Dvor, Dholica, Poreče, Breza, na južni obali pa: Logaves, Škofiče, Otok, Hodiše. V zadnjih dveh desetletjih so iz cerkve v Porečah in na Brezi odpravili slovenščino, v cerkvah ostalih župnij pa se še danes pridiguje, poje in moli slovenski. Še l. 1908. je bilo na Brezi 28 članov Mohorjeve družbe. Znamenje, da je še mnogo ljudi v župniji čitalo slovenski.

Resnica pa je, da slovenstvo okrog Vrbskega jezera nazaduje in propada. Vzrok temu je najprej dejstvo, da prihaja sem na letovišče mnogo tujcev, ki so po večini Nemci. A glavni vzrok, da propada slovenstvo okrog Vrbskega jezera in po vsem Slovenskem Korotanu, so **nemške šole!** Dajte slovenski deci na Koroškem slovenske šole, in ljudstvo bo ostalo slovensko! Nemška šola je rabelj in grobokop slovenstva na Koroškem!

Oh da, to je glavna rana, na kateri krvavi in bo izkrvavelo slovenstvo na Koroškem: ponemčevalna šola. Človeka kar zazebe pri srcu, če pomisli, kam bo to privedlo. Srce se upira, da bi to priznalo, a hladni razum vidi jasno: Do popolnega ponemčenja Koroške!

Pesniku krvavi srce, ko se spominja, kako propada slovenstvo okrog Vrbskega jezera. Pa ne le pesniku, marveč vsakemu zavednemu Slovincu. In zakaj nam krvavi srce pri spominu, kako propada naš rod v zaslužnjeni domovini? Zakaj smo tako tesno zvezani z usodo naših bratov in sester po krvi in jeziku, ki so ostali zunaj mej naše narodne države? Že ti, mladina slovenska in jugoslovanska, se moraš tega živo zavedati!

Mi vsi Slovenci, vsi Jugoslovani tvorimo en naroden organizem, eno narodno telo. Če na telesu en ud trpi, trpi vse telo. Če je en ud v nevarnosti ali v stiski, mu skušajo vsi ostali udje pomagati. Oko ne bo nikdar reklo: Kaj mi mar roka, kaj noga! En ud skuša drugemu pomagati po geslu: Vsak za vse, vsi za vsakega! — Isto velja za naroden organizem, za narodno telo. Tudi tukaj velja: Če en ud narodnega telesa trpi, vsi ostali udje sotrpijo, če se en ud veseli, se vsi drugi udje soveselijo. Eden za vse, vsi za enega! velja tudi tukaj. Udu, ki je v stiski in v nevarnosti, hitijo vsi ostali udje narodnega organizma, ves narod na pomoč. V vseh bije gorko čuteče srce in je roka pripravljena na pomoč za vse brate, ki so ogroženi. Prav v smislu izreka, ki ga imajo Nemci zapisanega na Südmarkinih vžigalicah:

Den Brüdern im bedrohtem Land
warmfühlendes Herz, hilfreiche Hand.

(Bratom v ogroženi deželi — gorkočuteče srce, na pomoč pripravljeno roko).

Ali v smislu izreka:

Domovina, vedno mislim nate
in na neosvobodjene brate.

Ali zdaj veste in čutite, zakaj nam je in nam mora biti tako pri srcu usoda naših bratov v zaslužnjeni domovini? Ali čutiti, zakaj nam s pesnikom vred krvavi srce, ko se spominjamo, kako propada naš slovenski rod onstran Karavank, okrog Vrbskega jezera...?

(Konec prihodnjič.)

SRBSKE OTROŠKE VELIKONOČNE IGRE

Ž. CVETKOVIĆ

Po starem običaju so — kakor pri nas — tudi med Srbi piruhi — skuhana in rdeče pobarvana jajca — znak velikonočnih praznikov. Piruhi so velikonočno veselje mladine in ž njimi se srbski otroci prav tako igrajo kakor naša otročad, zlasti po deželi.

Na velikonočno nedeljo obdari mati vso deco pri hiši z lepo pobarvanimi piruhi, s katerimi odhite dečki na vas, da se poigrajo s svojimi mladimi prijatelji. Posebno zanimive so tri igre s piruhi:

Prvi deček pozove drugega, da naj z njim »tolče«. Oba imata že pripravljen skrbno izbran piruh, ki seveda ni še natolčen in se jima dozdeva dovolj trden, da se ob trčenju z drugim piruhom ne zdrobi ali ubije. Tako trčita drug z drugim in piruh, ki se pri tem ubije, dobi deček, kateremu je ostal piruh cel in nepoškodovan v roki. To igro igrajo dečki z veliko opreznostjo. Pred naskokom skrbno pregledajo piruhe, da si že vnaprej ustvarijo sodbo, ali bo trkanje končalo z izgubo ali dobičkom.

Druga igra se imenuje »meja«. Dečki začrtajo na zemlji črto, ki jo nazivajo mejo. Nato odštejejo pet ali več korakov, kjer začrtajo drugo črto — mejo. Za to drugo mejo

se v ravni črti postavijo igrači, na prvi meji pa postavi eden izmed njih piruh. Nato vrže vsak igralec novčič in sicer kolikor mogoče bliže postavljenemu piruhu. Kdor zadene z novcem v cilj, dobi poleg svojega novca še piruh, ako pa ne zadene pisanice, tedaj pripada vrženi novčič onemu igralcu, ki je piruh izpostavil za igro.

Tretja igra pa je »sekanje piruhov«. Na zemlji se začrta ravna črta, ki je meja za igralce. Dva do tri korake od te črte postavi igralec piruh na zemljo. Oni, ki vrže novčič tako, da se zaseka v piruh, je zmagovalec in dobi poleg svojega novčiča tudi piruh. Kdor piruh z novcem zgreši ali ne zaseka, seveda izgubi novčič.

Kakor vidimo, so velikonočne igre srbske dece zelo podobne našim. So pa tudi koristne, ker vežbajo igračem oko in roko, da z gotovostjo merijo in tudi zadenejo svoj cilj. Tako postajajo srbski dečki že v mladosti dobri ciljači, kar jim je v korist tudi v poznejši dobi, ko se vežbajo v rabi orožja, da postanejo dobri lovci in odlični vojaki.

